

Equip de dificultats de l'aprenentatge escolar (EDAE)

Qui som?

La tasca d'educar no és gens fàcil. Dia a dia pares, mestres i professors s'enfronten al repte d'entendre i atendre les necessitats dels nens, nenes i d'adolescents amb problemes de conducta o que no van bé a l'escola. En la seva preocupació per donar-los la millor educació possible, en ocasions es troben amb l'interrogant de com han d'actuar i a qui han d'acudir.

Som un equip de professionals vinculades i formades a l'hospital Sant Joan de Déu, en el camp dels trastorns de l'aprenentatge escolar. El nostre objectiu principal és convertir la vostra "pre-ocupació" en una "ocupació activa" mitjançant una feina conjunta entre vosaltres, l'escola i els professionals que atenen al nen/a.

Tenim la convicció que només des del coneixement, l'experiència, la dedicació i el treball en equip és possible ajudar a aquests nens i nenes a superar amb èxit l'etapa escolar i crear les bases d'una societat en progrés.

Què fem?

Valorem i tractem nens i adolescents amb diversos problemes de l'aprenentatge o de conducta; oferim una atenció individualitzada que integra diferents disciplines que es complementen i nodreixen entre elles (neuropediatria, neuropsicologia, psicologia clínica i psicopedagogia).

Realitzem una avaluació global del nen (mitjançant la realització d'una història clínica i exploració neurològica i del desenvolupament psicomotriu minucioses), i del seu entorn (s'analitza l'historial acadèmic i es recull informació dels educadors).

Analitzem, definim i objectivem, mitjançant l'estudi neuropsicològic, el perfil d'habilitats cognitives, i d'aquesta manera es pot caracteritzar en profunditat el veritable origen de les dificultats.

Elaborem un pla terapèutic i psicopedagògic específic i a la mesura de les necessitats de cada individu en particular tenint en compte també la participació dels mestres i professors que treballen a diari amb el nen.

Però per damunt de tot, acompanyem i recolzem als pares i als fills en aquest llarg camí cap a la superació de les seves dificultats.

Què és, per què serveix i per què és tan important l'estudi neuropsicològic en els trastorns de l'aprenentatge?

L'estudi neuropsicològic és una eina fonamental per als diagnòstics en neurologia i neuropsicologia infantil, ja que permet obtenir informació de les diferents funcions cerebrals superiors que conformen la intel·ligència de l'individu.

A través d'aquest estudi avaluem, no només el nivell d'intel·ligència de l'individu, sinó també el llenguatge oral i escrit, les funcions visuoperceptives i visuconstructives, la memòria, el càlcul, la coordinació motriu i les funcions executives (que són les capacitats de planificar, d'organitzar-se i de mantenir l'atenció en un objecte evitant i filtrant distraccions).

Tot això ens permet, per una banda, diagnosticar els diferents trastorns de l'aprenentatge, i per una altra, crear estratègies psico-educatives que permetin compensar les dificultats del nen en una àrea determinada a partir de les seves habilitats o funcions més ben desenvolupades.

¿Què són els trastorns específics de l'aprenentatge?

Els trastorns específics de l'aprenentatge constitueixen una de les causes més freqüents del mal rendiment i del fracàs escolar; afecta entre un 5 i un 15% de la població escolar.

Són trastorns de base neurobiològica (en ocasions, amb una important càrrega genètica), que condicionen que els nens amb una intel·ligència normal no aconsegueixin avançar adequadament en un o més aprenentatges, tot i rebre una instrucció adequada.

Quan el que està afectat és el llenguatge de manera global, parlem d'un **Trastorn específic del llenguatge**, i quan les dificultats radiquen principalment en la lectura, estem davant d'una **Dislèxia**.

No obstant, en algunes ocasions les dificultats es centren en el càlcul matemàtic i la manipulació de les quantitats, de manera que estaríem parlant d'una **Discalculia**. D'altres vegades el que està afectat és la capacitat per parar atenció o aprendre a organitzar i planificar adequadament les tasques; en aquest cas es tractaria d'un **TDA/H o Trastorn per Dèficit d'Atenció amb o sense Hiperactivitat**.

Finalment, altres vegades el problema es troba en la destresa motriu fina, en la coordinació i en la capacitat d'orientació en l'espai; en aquests casos pensaríem en un **Trastorn de la coordinació** o un **TANV o Trastorn d'Aprenentatge No Verbal**.

Per què és tan important detectar i tractar precoçment a aquests nens?

L'aprenentatge és el procés mitjançant el qual els éssers humans adquirim i emmagatzemem determinada informació amb la finalitat de poder-la utilitzar quan ens sigui necessària. Per tal que això sigui possible, és imprescindible que aquesta informació penetri a través dels sentits per a després poder-la processar i emmagatzemar dins el nostre cervell.

“El cervell és per l'aprenentatge el que els pulmons per la respiració”; per tant és fàcil entendre com el coneixement de les diverses bases cerebrals que expliquen els diversos trastorns de l'aprenentatge resulta fonamental. Existeixen determinats “períodes sensibles” de la vida en els quals l'aprenentatge es produeix d'una manera més efectiva i duradora. Fora d'aquests, un aprenentatge determinat necessita més temps i el resultat és menys efectiu.

En nens en edat escolar, la plasticitat cerebral pròpia d'aquestes edats fa que aquest sigui un període únic. Si diagnosticuem precoçment la dificultat en qüestió i iniciem un tractament i unes adaptacions escolars específiques, serem capaços d'incidir directament en les funcions cerebrals deficitàries i podrem canviar els resultats.

En l'adolescència, en canvi, aquesta plasticitat cerebral és molt inferior i les mesures que podem prendre a aquestes edats es basen, fonamentalment, en la búsqueda d'estratègies que permetin suplir les dificultats.

Per aquesta raó, quan abans diagnosticuem i tractem els diferents trastorns de l'aprenentatge, millors seran els resultats obtinguts.

En aquest sentit, resulta d'una importància fonamental la detecció precoç de certs “**signes d'alarma**” que acostumen a estar presents en aquests nens des d'edats molt primerenques i que només professionals específicament entrenats i amb experiència en els camps de la neuropsicologia i la neurologia infantil poden avaluar i tractar adequadament.

Quins són els “signes d'alarma” que han d'alertar a pares i educadors sobre un possible trastorn de l'aprenentatge?

A continuació esbossarem els principals “**signes d'alarma**” generals que permeten sospitar la presència d'un trastorn de l'aprenentatge, i que han de motivar una **consulta amb l'especialista**.

Dificultat persistent en un o varis aprenentatges. Pot afectar al llenguatge de manera global, a la lecto-escriptura o a les matemàtiques en particular, a la capacitat de concentrar-se, de prestar o mantenir l'atenció; o a la capacitat per autorregular i controlar la conducta.

El rendiment escolar no coincideix amb la capacitat intel·lectual del nen. És a dir que existeix una discrepància entre la capacitat del nen i els baixos resultats acadèmics que obté.

El rendiment escolar no concorda amb l'esforç que fa el nen. És a dir, existeix una discrepància entre les hores i l'esforç que dedica als estudis i els resultats que obté.

Les dificultats són persistents, cosa que impedeix al nen seguir el ritme dels aprenentatges dels de la seva edat, i tenen una repercussió negativa en el progrés del nen durant l'escolaritat.

La conducta del nen no concorda ni encaixa amb el tipus d'educació rebuda ni amb l'ambient familiar del que procedeix. Impulsivitat, impaciència, problemes de sintonització social, desordre, desorganització.

Quins són els signes d'alarma que alerten d'un possible trastorn específic de l'aprenentatge?

Cal saber que:

- 1) *Aquests només són “signes d'alarma” que serveixen per detectar possibles dificultats, no per diagnosticar.*
- 2) *Per arribar a un diagnòstic és necessària la intervenció d'un equip especialitzat, una història clínica completa, una exploració neurològica i l'estudi neuropsicològic.*
- 3) *Moltes de les característiques esmentades poden ser normals durant l'etapa d'adquisició de l'aprenentatge en qüestió.*

1) DISLÈXIA

Si el seu fill/alumne presenta algunes d'aquestes característiques és aconsellable consultar amb un especialista:

Educació infantil i primers cursos d'educació primària

- Confon paraules de so similar.
- Li costa mantenir l'ordre seqüencial sil·làbic (es-ta-tua/es-tua-ta)
- Li costa associar lletres amb el so que produeixen (correspondència grafema-fonema).
- Li és molt difícil lletrejar.
- La seva lectura és molt lenta, laboriosa, forçada i amb pauses, rectificacions i repeticions i no es correspon al seu nivell acadèmic.
- Li costa comprendre el que llegeix.
- Té dificultat per aprendre els noms dels colors, les lletres, els números.
- Dificultats per aprendre els dies de la setmana, els mesos de l'any, les estacions de l'any.
- Massa faltes d'ortografia pel seu nivell acadèmic.
- Mala cal·ligrafia.

Últims cursos d'educació primària i educació secundària

- No adquireix una lectura funcional i automàtica; s'ha d'esforçar molt a l'hora de llegir.
- Li costa aplicar les normes d'ortografia bàsiques.
- Li costa estructurar un text; els seus textos tenen una sintaxi deficient i moltes faltes d'ortografia.
- Poc domini de les taules de multiplicar.

Adolescència i edat adulta

- Lectura funcional però poc automatitzada i en ocasions poca velocitat en relació al nivell acadèmic de l'individu.
- Nivell ortogràfic baix.

1) TRASTORN PER DÈFICIT D'ATENCIÓ I HIPERACTIVITAT

- És excessivament inquiet, mogut, corre i trepa en situacions i llocs inoportuns.
- És explosiu, té problemes de conducta a l'escola.
- Parla massa i en moments poc oportuns. No es controla ni calla quan hauria.
- Li costa molt esperar el seu torn i interromp constantment al seu interlocutor.
- Es distreu amb freqüència i fàcilment.
- No para atenció als detalls i comet errors per oblidats en les feines de l'escola.
- És desorganitzat, s'oblida moltes coses, fins i tot del material escolar.
- Li costa treballar per sí sol, rendeix millor quan té una supervisió estreta quan no seria l'esperat pel seu nivell acadèmic.

2) TRASTORN DE L'APRENTATGE NO VERBAL

- És molt maldestre en les activitats que requereixen coordinació del moviment gruixut (córrer, saltar, trepar, etc.).
- És molt maldestre en les activitats que requereixen coordinació del moviment fi (dibuixar, escriure, retallar, vestir-se, etc.).
- Fa molt mala lletra.
- Mala organització i distribució de l'espai sobre el paper a l'hora d'escriure o dibuixar.
- Li costa molt orientar-se en els mapes.
- Incapacitat per comprendre bromes, acudits, metàfores. Tendeix a la interpretació literal de les frases.

3) TRASTORNS DEL DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE

- Parla poc fluïda i intel·ligible; li cal molt d'esforç per parlar.
- No articula bé quan parla. Té poc vocabulari.
- Importants dificultats per expressar-se correctament tenint en compte les normes sintàctiques usades normalment.
- Contingut del discurs poc adequat a l'edat o fora de context.
- Comprensió del llenguatge alterada.

4) TRASTORN ESPECÍFIC DE L'APRENTATGE DE LES MATEMÀTIQUES (DISCALCÚLIA)

- Dificultat per adquirir el concepte numèric i posteriorment per aprendre les operacions i automatitzar els procediments matemàtics (encara que siguin bàsics).
- Poca habilitat per comptar, mesurar, reagrupar i estimar.
- Dificultats en l'ús dels signes matemàtics, mala ubicació dels dígitos, etc.
- Li costa molt resoldre problemes matemàtics.